

ՕՐԱԳԻՐ ՉՄԻՌՆԵՒԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆՍԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉՄԻՌՆԵՒԱ ՇԱՐԿԱԹ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1865

ԹԻՒ 768

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՉՄԻՌՆԵՒԱ . 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Անդրադարձնալով զորոնց նոր պաշտօնեայ լորա Բլեքստըն՝ յատուկ նամակաւ մի իմաց տուաւ Գանդլիայ արտաքին գործոց տեսուչ մօսիւ Տրուէն տը 1 ուիին, թէ ինքը շատ գոհ է Վարդէոն կայսեր կառավարութեան բարեկամական խնամքէն ընթացքէն և թէ իւրամենայն գորութեամբը գործակից պիտի ըլլայ որպէսզի Անդրադարձնալով Գանդլիայ քաղաքական յարաբերութիւնները օրըստօրէ և ստանել ինքնիզ ըրարեկամութեան վերայ հաստատուած ըլլան :

Անդրադարձնալով զորոնց նոր պաշտօնեայ կուսակցութիւնը թէպէտեւ երեսփոխանական ընտրութեան օրինաց ընդարձակութիւնը կը պահանջէ և թէպէտ Պերմիսկէն մէջ հրատարակական ժողով գումարուեցաւ պաշտպանութեամբ միտքը Պրոյթին, և որուն մէջ ազգու փափաք ցոյց տրուեցաւ և յայտարարութեան եղանակի նպատակն ընդհանուր քուէարկութեան, այսու ամենայնիւ այս խնդրոյն լուծուած անակաւին երկրայական վիճակի մը մէջ կը պահանջէ և ինչպէս օրագիրը կը սէ թէ ատաջին պաշտօնէին այսինքն լորտ Շոնսն Սասէլին գիտաւարութիւնը առաջարկել է միայն որպէսզի գիւղաքաղաքաց բնակիչներն ևս մասնակից ըլլան երեսփոխանական ընտրութեան : Տարակոյս չկայ թէ այսչափով գոհ պիտի չըլլայ ազատասէր կուսակցութիւնը, սակայն բացայայտ է նաև թէ ազգին երեւելիները, յայտնքն բարձրակարգին անգամները աւելի ազէ կը ճանաչեն ազգին օգուտը քան զյիշեալ կուսակցութիւնը :

Ինչիւնհանրուին ընկերութիւնը յատուկ երթալու վերայ է : Միտքը Օմանհէյն նախագահ ընտրուեցաւ այս ընկերութեանը կամ հասարակապետութեանը որուն նպատակն է Իռլանտան Ածին Բրիտանիոյ ձեռքէն առնուլ և ազգային կառավարութիւն մի հաստատել յիշեալ երկրին մէջ : Այս զորաւոր ընկերութեան անդամները որոնք ըստ մեծի մասին

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ կը գտնուին, ահագին երգումով մի իրարու հետ կապուած են, և յատուկ կանոնադրութիւններ ունին ի յառաջագիմութիւն այս ընկերութեան :

Կամքը և յօժարութիւնը գիւրիին է, բայց գործադրութիւնը դժուար . ունին ինչեանհետեւ ընկերութեան նպատակը ըստ մեզ և ըստ կարծեաց քաղաքագէտ ողջամիտ անձանց, անգործադրելի կը համարուի . հետևաբար տարակոյս չկայ թէ փաստակար պիտի ըլլայ Իռլանտայի բնակչաց համարուան գի ի սկզբանէ անտի՝ դադարի ընկերութիւնները, երգմանկցութիւնները և ապստամբութիւնները, ձախորդ և ցաւալի վախճան մի ունեցեր են ազգայնութեանց համար, որոնք հզօր աւերութեան մը իշխանութեան ներքև կը գտնուին :

Պէլքիզայի թագաւորը Լէոբոլտ Առաջին, որ Լէրպոլի վեհապետաց Վեստրոն էր, անցեալ Արտեմբեր ամսոյ 28ին կիրակի օրը վախճանեցաւ ի հասակի 75 ամաց :

Պէլքիզայի հանգուցեալ թագաւորը որ նախ Անդրադարձնալով իշխանուհոյն հետ ամուսնացաւ որուն մեռնելէ ետև, Օրլէանի Լուիզ իշխանուհոյն հետ պսակուեցաւ, երեք զաւակ կը թողու, այսինքն Պրայանտի դուքսը որ այժմ Լէոբոլտ Լէրպոլի անուամբ իւր հօրը կը յաջորդէ և ծնեալ է 1835ին, իշխանարայի դուքսը որ ծնեալ է 1837 ին և Արթը իշխանուհոյն, որ այժմ Մէքսիքոյի Մաքսիմիլիանոս կայսեր լծակիցն է :

Մինչդեռ կը ինքնուրուի թէ Մէքսիքոյի նախորդ հասարակապետութեան նախագահ ժուռաբէր զորապետը անգոր և անօդակաւ մարտի իւր հայրենիքէն փախած է, մինչդեռ կը յուսացուէր թէ ապրտամբութիւնը բոլորովին դադարած է և ժուռաբէր նախագահը կարողութիւն չունի նորէն խողովութիւն մի հանելու, ահա հզօր պաշտպանութիւն մի կը հասունի ի նպատակ յիշեալ հասարակապետութեան : Կը հաստատեն թէ գորապետ Լուիանը Ամերիկայի Մի-

ացեալ Վահանգաց կողմանէ լիազօր դեսպան կարգեցաւ Մէքսիքոյի հասարակապետութեան քով, Առապիտ Լուիանը, իր Էրման և Արէնթ զօրապետաց պատերազմի ընկերակիցն էր, մեծ գործունէութիւն ունի և Մէքսիքոյի մէջ հաստատուած նոր կայսերութեան սաստիկ հակառակորդներէն մէկը համարուած է : Ուստի այսպիսի անձի մը ընտրութիւնը, ինչպէս նաև Մէքսիքոյի հասարակապետութեան քով ամերիկացի գեսպան մի կարգուիլը նշանակութեան արժանի ծանր դէպք մըն է : ուսկից կընայ վտանգաւոր հետևութիւններ ծագիլ վան բարեկամական յարաբերութեանցը որ հաստատուած են Գանդլիայ կայսերութեան և Ամերիկայի Միացեալ Վահանգաց հասարակապետութեան մէջ :

Հէլլատայի կառավարութեան գործքերը խեղճ վիճակի մէջ են : Թագաւորը չկրնար պաշտօնէից խորհուրդ մի կազմել հաստատուն կերպիւ . ինչու որ հաղիւ թէ մեծ դժուարութեամբ մէկ խորհուրդ կը կազմուի և քանի մը օրէ կամ շաբաթէ մը ետև կը պարտաւորի իւր հրամարակաւոր տալու, ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն անդամոց մեծազոյն մասը իրեն գործակից չըլլալուն պատճառաւ : Երկրպագու կուսակցութիւնը, շահախորութիւնը դժբաղդաբար մեծ փաստներ կը պատճառեն Հէլլատայի յառաջագիմութեանը և Վէրորդ թագաւորը զղուած է, կըսեն, իւր ժողովրդեան անհանդարտ և անխոհեմ ընթացքէն : Մինչև ցայսօր կըսէին, թէ Արոնէք կոմսին ներկայութիւնն է այս ամեն անկարգութեանց պատճառը . բայց յիշեալ կենցաղագէտ երեւելի անձը, որ թագաւորին Մէքսիքոյի էր : արդէն Հէլլատայէն հետացաւ և իւր հայրենիքը հանդիարար գնաց . այսու ամենայնիւ Ամերիկայի վարչութեան գործքերը միևնոյն անկարգութեան մէջ կը գտնուին և միևնոյն ցաւալի տարածման ինքնը կը տիրէ ազգային երեւելեաց և նախարարաց մէջ :

Վերջապէս անցեալ շաբաթու պաշտօնէից նոր խորհուրդ մի կազմուեցաւ նախագահութեամբ քեր

Ք Ա Ն Ա Մ Ք Ա Ն Ա Ն Ք

ԱՂԳԱՅԻՆ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակութիւն) (1)

Ազգը վերտին հրախրեց մեծարու Սեր Վիլչին է ֆելետին, որ նստի ընդհանուր ժողովի ատաջին աթոռը : Ընդհանուր ժողովի ատենադպիր ընտրուած է հոյակապ Օ. Գրիգոր էֆէնտին :

Գաւառների գրութիւնը նկարագրեց Մեղուն, Վասպուրականի անայցել թշուառութիւնը ստորագրեց Մեղուն, Իզմախտի գիմակը վերայից հանեց Մեղուն, Տորոսի խողովութիւնը պատմեց Մեղուն, արժանապատիւ Խրեմանի Միտիչ վարդապետին պաշտպանեց Մեղուն, նորա վերայ գիշերային լուսութեան մէջ, հրացան դատարկողներ ընդդէմ բողոքեց Մեղուն . գաւառ շէնողեց, քաղաք շէնողեց, դեղ շէնողեց, թաղ շէնողեց, ամէն ծակուծուկ մտաւ ելաւ . թո՛ղ մեռնի Մեղուն :

Կտրեցէ՛ք այդ հայելին, որ իմ ճիւղաղէմ կերպարանքը ամեն օր ինձ ցոյց է տալիս . Փշրեցէ՛ք նորան . . . թո՛ղ վանեցի Պողոսները փառաւորութիւն, թողախրացու Հոփսիսի Արութիւնը ոտքերը ջուրը դնէ, Փրկի՛ւ այժմ Հալկի գանուօղ Նիկողայոսը ցնծայ և պարէ՛ . թո՛ղ Իզմախտի պաշտպանութեան համար հողմարած նամակներ գրեն Մեղուն, թո՛ղ Չաբարիան կարնի մէջ, Սահմանադրութիւնը նաև տրուութեան հրովարտակով հաստատուելուց յետոյ, երբ արժ . Խրեմանը յորդորուէր ժողովուրդը սիրով և միաբանութեամբ գործ դնել Սահմանադրութիւնը, բարոյէ՛, թէ ինքն

(1) Տես լրագրոյս նախընթաց քիւր :

Ալեխտարանից արիւ՛ Սահմանադրութիւնը չէ ճանաչում, թո՛ղ նայր և ժողովրդին ուսուցանէ . . . թո՛ղ վերջնապէս ազգը մեռնի ու գերեզման դրուի, միայն . . . միայն . . . Միայն թէ մեր բանին չխառնուին, մեր մասին չգրեն, մեզ չըստապարսեն, մեր կամքը իրեն Մոփսիսի պատգամ ընդունեն, «մեր բրածին կամ ընեւ լիբին վրայ չխօսին» . . .

Իսկ ձեր «չըբածին և չընեւլիբին վրայ կարելի՛ է խօսիլ, սրան չեղի՛ զեկավարը ազգային վարչութեան» . «Անկա ալ մեր գիտնալու բանն է . . . փաստը Աստուծոյ, ինչ է եղեր, օրէ օր ազգերնիս կը յառաջադիմի կոր (գիտնեք, կըզիմէ, բայց զեպ ի կործանումն) : քիչ մը պապատութիւն կան եղեր . . . ո՛ր տեղ չկայ . անտը տը կամաց կամաց կը շարժուին . . . հիմակահիմն աւ չափով գո՛ ըլլալու է, խոհեմութիւնը անանկ կը պահանջէ . ալ մենք մկկն հօփ տեյի կըլլել ըլլաւ . . . քշիկ, քշիկ . . . ազգերնիս կը յառաջադիմի կոր . . .

Ազգի գաւառները սրիկաների մատնուած, սրախող խող են լինում իւրեանց մահիճներ մէջ, Իզմախտու եղ ծախելու շահակտ առևտրով է պարապում. նորա արբանեակը շինականի վերջին եղը առաջ ձգած դէպի Իզմախտի ազգարանն է դնում : Քաղաքական ժողովը Մեղունի քամակից ընկած, միջոց չունի այն արիւնաշաղախ տեսարանները վերայ մի բոպի իւր աչքը ձգելու, «ազգերնիս կը յառաջադիմի կոր» :

Ազգի արջիկները և կանայքը կրտառապիլն և կը բռնաբարուն անօրինակ և անլուր փայտութեամբ . «ազգերնիս կը յառաջադիմի կոր» . մի քանի կին, մի քանի աղջիկ «կըտառապիլն եղեր . . . ինչ կըլլայ եղեր . . . ապիլն ալ միթարական տեսարանը պակաս են մի .

Երգեր հանրու : Գործի խա տուտուն թուղթն ու թաւուն անջնին ատած իրենք գըւարձանանին զատ, ուր ինչնիւրոն ալ դաս կուտան» . . .

Սըղային վարչութեան անդամը այս գըւարձալի օփետելու և փետուելու տեսարանը թողաւ, յիմար են, որ սկանջները բանան հայկական ընդաբոյս մաքրաօրութեան և պարկիչութեան սրտաշարժ բողոքները լսելու . մանաւանդ որ Իզմախտու նոցա խիղճը հանգստացրել է «բողոքը մեծցրած և սուտ բաներ են» գրելով : Սըղային կը յաջադիմի կոր :

Սո՛ր, ասու՛մ Մեղուն, Մեղոց կարաւանը յառանջ է դնում :

Սո՛ր, ասու՛մ Մեղուն, թշուառութեան և հարստահարութեան երեսից ստիպուելով, զաղթական այրին հաց չունի իւր լացող որդեկին տալու և արագ լին է և բանի տալիս, որ նորա ձաղկերը կուշտ են :

«Մամիկ, պատառ մի հաց . . .
— Հողցա՛, յինչ տեղից քըզ հացիկ ձարեմ . . .
Մերիկը թաղես, վա՛հ, անթիլ ես . . .
Արգիլ, հօրին զթեկերը թափ տուիր,
Հօրին գիմ Մոսոն քնից զարթ տուիր .
Արգիլ, քու ձաղեր կուշտ են ու հանգիստ .
Մոսոն հաց կուգէ, չկայ . . . կը քաղուի հոգիս :
Մի լար, Մոսոն, քուն եղիր լաւու,
Գեւ գիշեր մութն է, քնիւր աւարտուն,
Օ՛ր, Բասօ, հերիք մեզ թողնես մահրում,
Հերիք քաշես զ՛նչ զարիպութիւն .
Քու օղու չօճուց ճերմիկ խեղճ են .
Ես ինչ դասն օր ա, մեռնելու մէջն
Չքրկի կը կանչեն» :

Իրուփոս Վէնիգէլստին՝ արդարութեան տեսչութիւնը իւր վերայ առնելով: «Կեդրոնը» ներքին գործոց պաշտօնեայ կարգեցաւ, Վալասորուս՝ արտաքին գործոց տեսչ, Սթրոբուս՝ եկամտից տեսչ, Սթալցիս՝ պատերազմի պաշտօնեայ, «Կ. Վ. Ռուսերի» ծովային զորութեան տեսչ և Ք. Տարիօթիս եկեղեցական գործոց տեսչ կարգեցաւ:

Աթէնքի Լյուիս լրագիրը կըսէ, «Կրկարծուի և մեք ևս կըհաստատմք թէ պաշտօնեայ այս խորհուրդը՝ երեսփոխանական ժողովոյն գործակցութիւնը և օգնութիւնը պիտի ունենայ, ոչ թէ ամենէն աղէկը ըլլալուն համար, այլ վստահ ներկայ պարապայից մէջ ամենէն յարմարն է»:

Տէրութեան խորհուրդը, (սինվուլիոն թիս էրիք-րաթիսս) ըստ որոշման ազգային ժողովոյն և հրամանաւ թագաւորին շնորհեցաւ, շատ վիճաբանութիւններ ըլլալէ ետև:

Ռուսիոյ նոր դեսպան վսեմափայլ Կոլիքով աս պետը անցեալ շարժու հասաւ Աթէնս:

Ստեբրս Աթէնքի Իտալիոյ դեսպանատան և Հելլենական կառավարութեան մէջ ցաւալի վէճ մի ծագեցաւ, որ թէպէտև այժմ բարեկամական կերպիւ կարգադրեցաւ, բայց կրնար ծանր հետևութիւն մի ունենալ: Վասնորոյ արժան կըհամարուի սոյս դէպքին ստոյգ պատմութիւնը դնել այս տեղ:

Անցեալ Հոկտեմբերի 13ին, երեկոյեան ժամանակ, երբոր Բիբէոսի Իտալիոյ փոխ-հրահանգը մտնելու Վալասէլի անուն, Աթէնքի պատգամաւորաց ժողովոյն նիստէն դուրս կելլէր, յանկարծ իւր վերայ յարձակեցան ոստիկանութեան անտուշը և ուրիշ քաղաքացիներ որ անոր հետ էին: Այս վերջինները՝ ոստիկանութեան տեսչին օրինակէն քաջալերուելով, դադանաբար ծեծեցին զՍուիս Վալասէլիսը և սաստիկ կերպիւ վիրաւորեցին զնա՝ ի գլուխին: Որեւէ գրգռութիւն մի, որեւէ պատճառ մի չէր կրնար արդարացնել այսպիսի բռնի յարձակում մի բարեկամ տէրութեան պաշտօնակալի մը դէմ, որ փութացեր էր զըրուցելու ոստիկանութեան տեսչին (որ անձամբ ևս կըճանաչէր զինքը) իւր անունը և իւր պաշտօնը:

Աթէնքի Իտալիոյ դեսպանատանը այս դժբաղդ դէպքը իմանալով, փութացաւ ինքընէ հելլենական կառավարութեան այնպիսի հաստատում մի՝ որ եղած թշնամանացը հետ համեմատ ըլլայ: Սակայն միշտ ևս զնսպանատան խնդիրը յօժարամտութեամբ և փութով չընդունուեցան ինչպէս որ ծանր պարագաները կըպահանջէին:

Պաշտօնեայ զանազան խորհուրդները, որոնք իւր

իրարու յաջորդեցին մէկ ամսուան կարճ միջոցին մէջ, տարբեր կերպիւ դատողութիւն ըրին ի վերայ եղելութեանցը և անոնց իրաւաբանական հետևութեանցը վերայ: Ստոյգ է որ ոստիկանութեան տեսչը՝ պատճառելով թէ չճանչցաւ զՍուիս Վալասէլիսը, իւր ասպառը յայտնած էր այս եղած բանին վերայ, և հելլենական կառավարութիւնը պաշտօնէ հանած էր զնա: Կամանակէս կառավարութիւնը քանի մը անգամ իւր ցաւը յայտնած էր Իտալիոյ դեսպանին, այնու ամենայնիւ անոր ըրած խնդիրները ընդունուած չէին: Ուստի վերջին յայտագրութեամբ մի՝ Իտալիոյ դեսպան մտնելու 1. ա Միտէրվա կոմսը վճռական կերպիւ պահանջեց

«Կախ՝ որ հելլեն. կառավարութիւնը հրապարակաւ յայտնէ թէ ոստիկանութեան տեսչը արժանի էր իւր պաշտօնէն զրկուելու, ինչպէս որ զրկուեցաւ:

Երկրորդ՝ թագաւորին փոխանորդին հրամանարուի որ նոյն ինքն յանցաւորաց դատը տեսնէ:

Երրորդ՝ այս երկու առաջարկութիւնները ընդունուին, դեսպանական միջոցաւ հաղորդուին ծանուցագրով մի և հասարակութեան իմաց տրուին:

Իտալական կառավարութիւնը՝ որ միտքը դրած էր իւր իրաւացի ինքիւր ընդունել տալու, կըծանուցանէր Աթէնքի իւր դեսպանին՝ որպէսզի իւր պաշտօնը թող տալով ինչեւէ մարտադրութեն մեկնի, եթէ երեք օրուան պայմանաժամու մէջ, հելլենական կառավարութիւնը հաճոյական պատասխան մի չտար: Միանգամայն զրահուող զօրեղ Ֆոկէկաթ մի Բիբէոսի նաւահանգիստը յուղարկեցաւ և իտալական նաւատորմից՝ հրամանատարութեամբ մտնելով աքթա ծովայեանին, ճամբայ ելաւ Բաղրաս երթալու. բայց յայտնաւ տալին կարգի ֆոկէկաթ մի Քորֆուի նաւահանգիստը գնաց սպասելու, և քանի մը ուրիշ նաւեր յուղարկեցան՝ նաւատորմիցն զօրութիւնը աւելցնելու համար: Իտալիոյ կառավարութեան այս սպառնալի ընթացքը օգտակար հետևութիւն մի ունեցաւ:

Տէլեգրաֆիկ նախագահութեամբ հաստատուած պաշտօնեայ խորհուրդը՝ թարգման ըլլալով համակրական զգացմանցը որ ի վաղուց անտի կըտեսնուին հիւսիսայն ազգին և իտալական ժողովրդեան մէջ, փութացաւ այս ցաւալի վէճին վախճան մի տալու, ընդունելով՝ ծանուցագրով մի որ ի 14—26 յուլ. Իտալիոյ դեսպանատան երեք առաջարկութիւնը՝ որոշեալ պայմանաժամը հասնելէ շատ յառաջ:

Հէլլատայի մէջ հասարակաց կարծիքը շատ նպաստաւոր յայտնուեցաւ Իտալիոյ դեսպանատան խոհեմ ընթացքին համար և այս գործոյն մէջ անոր ցոյց տուած չափաւորութիւնը իրաւամբ մեկնուեցաւ իբրև

ապացոյց մի բարեկամական զգացմանցը, զորս Իտալիան ունեցաւ միշտ հիւսնայ ազգին համար:

Ի նոտոնի Տէլի—«Կիս օրագիրը հետևեալ խորհրդածութիւնը կընէ ի վերայ որոշման՝ զոր Գաղղիոյ տէրութիւնը ըրաւ իւր պատրաստ զօրաց թիւը նուազեցնելու համար:

«Գաղղիոյ վերայ դրսէն յարձակում մի ըլլալու անկարելի է. և աշխարհիս մէջ եղած տէրութիւններէն և ոչ մէկուն մտքէն կանցնի անոր անկախութեանը և անոր ամբողջութեանը փաստ մի հասցնելէ: Կարելի չէ որ ինչպէս մի տուաւ՝ որուն հետևելու պարտաւորութիւն ունին ուրիշ տէրութիւնները: Գաղղիոյ 1867 ամին պատերազմական ծախուց ելլալու մտքը մեծ յաջողութեամբ պիտի բանայ զտարին տիեզերական արուեստահանգիստին որ պիտի ըլլայ փարիզի մէջ:

«Կաղղիական զօրաբանակին կարգաւորութիւնը այնպիսի կերպիւ եղած է, որ իւր պատրաստ զօրաց նուազումը ամենեւին փաստ մի չկրնար տալ իւր զօրութեանը ի դիպուածի յանկարծական վտանգի մը: Կարելի չէ երբեք Գաղղիոյ վերայ յանկարծ յարձակիլ և անպատրաստ գտնել զնա»:

Պավիէնայի կառավարութիւնը արդէն պաշտօնական կերպիւ իմաց տուած է Վէնայի և Հոմով արքունեաց թէ օրինաւոր կերպիւ ճանաչեց և ընդունեցաւ զթագաւորութիւնն Իտալիոյ: Միանգամայն Պավիէնայի արտաքին գործոց տեսչը հաղորդեց այս եղելութիւնը սրբազանՊապին դեսպանին և «Կաթոլիկի գահակոյտս Կրանչիսկոս երկրորդ թագաւորին դեսպանին, որ Միուսին կընտանին:

Տարակոյս չկայ թէ Կեդրամիոյ երկրորդական տէրութիւնները պիտի չուշանան Պավիէնայի օրինակին հետևելու. և յայնժամ Լատինական միմայ տէրութիւնը պիտի ըլլայ, որ բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատած պիտի չըլլայ Իտալի թագաւորութեանը հետ և ընդունած պիտի չըլլայ յիշեալ թերակղզւոյն մէջ տեղի ունեցած քաղաքական եղելութիւնը:

Վիքթոր—Նամանուէլ թագաւորին Կաթոլիկ թալու և այնտեղ քանի մը օր մնալու մարգարիտական և վիճահանձնական գործքերով փառաւորեցաւ. զորս Կաթոլիկ լրագիր մի այսպէս կըպատմէ:

«Ինչեւ առաւօտ Իտալիոյ թագաւորը՝ ընկերութիւնը Կաթոլիկ և Վորթէլի նախարարաց, քաղաքացիական և ազգային պահպան զօրաց հրամանատար Վարանս զօրապետին, կէսօրէն երկու ժամ առաջ պալատէն ելելով՝ հետզհետէ այցելութիւն ըրաւ Բիետրիկա թոթթա, Լորէթո և Կրանիլի հիւանդանոցներուն»

—Ստոյն լային, լային ստոյն . . . վեր կային երեսին խաչակրկիցին: Աստուած, կանչեցին, ձեռք ձեռք բռնեցին, սկսան քալել կարտաւար ճամբով: (Մեղու թիւ 226.)

«Ազգերին կը յառաջադիմէ կոր»:

Բայց ինչ լայ իւր գլուխը ազգային վարչութիւնը. կարող է բովանդակ ազգին հաց տալ: Հիւսիսափայլի ստածը այդ չէ, Հիւսիսափայլը երևութիւնների ընդդէմ հնար քարոզող չէ, որ միշտ անհիմն է լինում. բայց Հիւսիսափայլը հրախրումէ պատճառի ընդդէմ հնար գործ դնել: «Ի բառնիլ պատճառին, բաննի և գործնու Ազգային վարչութիւնը ոչ միայն խնամք չունի այդ պատճառների հիմքը փորելու, այլև հալածումէ նորանց որ ցոյց են տալիս ազգին նորա բուն թշնամիքը: «Սուրբ բունութիւն», այսօր այս խօսքն ենք մորմորեկելով տեսանում ազգային վարչութեան դրօշի վերայ: «Ազգերնիս կը յառաջադիմէ կոր» . . .

Դարունակներ դեռ ևս, արդոյ վարչութիւնը ազգի ոչ, ծանր է մեզ յիշել անգամ այդ վարչութեան դատարարների զանցատեղիները և իշխանութեան շարաշար գործադրութիւնը, թող թէ մանրամասն գրելու բայց գիտել, գիտենք, ըստորում լոյս ցերեկով գործուած են այդ բոլոր իրողութիւնները:

Մեղուի վերայ Գրանը զանգատելուց յառաջ Քաղաքական ժողովը կանչել էր բոլոր օրագրապետներին և ստորագրութիւնէր պահանջել, որ այս և այն բան չգրեն:

Այն մարդիկը, որոնք ոչ ազգային վարչութեան, ոչ իւրեանց և ոչ տալու ստորագրութեան յարգը և կշիռն էին ճանաչում, իսկոյն փութացան տալ պահանջուած ձեռագիրը, որովհետև հաւատարմաց էին, թէ այդ բնաւ

արգելք լինելու չէր իւրեանց սովորական կերպով, սորա և նորա բարոյականութեան վերայ մուր քսելու, որովհետև գիտէին, թէ ինքեանք կանչուած էին միմայն պատրաստի համար և կանչուողների գիտաւորութիւնը էական ուրիշ մարդոց վերայ էր բեկուած:

Մեղուն չէր կարող նոցա նման թեթեւաբար վարուիլ: Մեղուն գիտէր, որ այն ստորագրութիւնը ապագայում մի խայտառակութեան արձանագրութիւն պիտի դառնայ ազգային վարչութեան համար: Մեղուն չէր կարող ցանկանալ որ ինքը ձեռնտու եղած լինէր այդ իրողութեան: Մեղուն պիտի, որ մի բարոյական մարդ ոչ թէ զրաւոր ձեռագրով, այլ եթէ և լոկ խօսքով խոտանումէ այս կամ այն բանը, իրուսցի թէ անիրաւացի, այնու ամենայնիւ սարտ է իւր խօսքին հաւատարիմ մնալ և հողմացուցի պաշտօն չլաբել: Մեղուն չըտուեց պահանջուած ստորագրութիւնը և իւր ստալիկայ թերթում հիմնաւոր փաստերով ապացուցեց, թէ ոճրան ծագրալի էր այդ պահանջողութիւնը: Մնաց որ, Սահմանադրութեան մէջ այդպիսի բան չլինելով, երեսփոխանայ ընդհանուր ժողովի վճռով այդ բանը յառաջացած չլինելով, և Քաղաքական ժողովը բնաւ իրաւունք չունէր այդ տեսակ արտական պահանջողութեան:

Քաղաքական ժողովի պատասխանը, երևի, այն մեծադիր զանգատագիրն էր, որ անկէ Մեղուն օտար կանարանի մէջ և որոյ մասին յիշումէ իւր 226 համարում ճամբիւրը ասելով, մեք ամաչում ենք փոխանակ քաղաքական ժողովին:

Ուրան մեք յիշում ենք, հետևեալ բաներիս մասին էր պահանջուած ստորագրութիւնը, ուստի և երբեք չէրաւ

ծարբեցաւ Մեղուն. 1) Կրօնի ընդդէմ չլընել, 2) Սահմանադրութեան ընդդէմ չգրել. (այսց Սահմանադրութեան ընդդէմ գործել ներքին և Կաթոլիկական ժողովին): 3) Ազգային վարչութեան «ըրածին կամ ընկերակց վրայ» չգրել և 4) անձնական պատուով չլիլաչել:

Մեղուն, Կրօնը և Սահմանադրութիւնը միշտ պաշտպանած լինելով նաև այն աղկոծեալ ժամանակներում, երբ մի քանի հացկատակ մարդիկ ամենայն կերպով թշնամանումէին երկրորդը, և զաղտնի դաւաճանութեամբ փորումէին առաջինի հիմքը, նաև այն փոթորկալից միջոցներում, երբ ոմանք այժմեան ազգային վարչութեան անդամներէն, ընարած լինելով Սահմանադրութեան հիմքը, մահուց թշնամի էին Սահմանադրութեան, — Մեղուն ի՞նչ պատճառով պիտի ստորագրութիւն տար, թէ Կրօնի և Սահմանադրութեան ընդդէմ չէ գրելու, երբ, ոչ թէ միայն այդ հողով գրիչ շարժած չէր, այլ զորա հակառակ, ինչպէս ստոյնից, միշտ պաշտպանած էր և Կրօնը և Սահմանադրութիւնը և մինչև այն աստիճան, որ Սահմանադրութիւնը և հասարակաց ազգի անկողապետի իրաւունքը պաշտպանելու համար արժանի եղաւ վերոյիշեալ հացկատակների մասնութեամբ Գրուը կանչուելու և յանդիմանուելու:

Մեղուն ի բնէ անտի Սահմանադրութեան պաշտպան և սահմանադրական վարչութեան ջատագով լինելով, չէր կարող երբեք ընդդէմ վարուիլ բուն կառավարութեան, ապօրինի առաջարկուած թղթի գործք գրելով: «Ազգային վարչութեան ըրածին կամ թերթի» վրայ չգրելու պատուէրը, Սահմանադրութեան ընդդէմ մի ձեռներկցութիւն էր, ուստի և Կրօնը իւրանութիւն ունէր ձեռագիր չտալ:

և վերջապէս Սան Շիւրիանի հիւանդանոցն ևս պարտեցաւ, որ բուժուան, համեմատաբար, աւելի կատարած ըրաւ քան ՚ի Սան Սէվերո և Լանդոնա :

«Այս այցելութիւնը խիստ մեծ ու ճշտակար տը պատուութիւն մի ըրաւ ժողովրդեան վերայ . որուն առջև սրտառուչ տեսարան մի կրնե՞րէ՛ս պայմար : Բանզի թագաւորը հայրական սիրով խօսեցաւ ամեն հիւանդաց հետ, անոնց իւրաքանչիւրոյն կարօտութեանցը վրայօք տեղեկութիւններ առաւ և առատ օգնութիւններ շնորհեց անոնց՝ քմծիծաղով մի ետմղելով ողբից շեշերը գորս թագաւորին քթին կրճտեցնէին : Արեւմտ աւանին մէջ բոլոր ժողովուրդը շրջապատեցին թագաւորը և կին մի՛ առ բազմութիւնն դառնալով բարձր ձայնիւ յիշեցուց անոնց թէ 1854ին պատահած տարափոխիկ անտիբժանակը (իւրտիւնն թագաւորը խօսեալ փախաւ . և այս ընթացքին հետ կը բաղդատէր Վիլիթըրը Լամանուէլին ընթացքը : որ հաճեցաւ մեր մէջը գալ և միթմարէլ զմեզ : Արեւին Վիլիթըրը մարդասիրական ունեւորութիւն մատուց իրեն ներկայացող ամեն անձանց և նշանակեց անոնց խնդիրները, խոստանալով ՚ի գործ գնիլ պանոնք, եթէ իրաւացի գտնէ» :

ԱՐԳԵՆՏԻՆ

Արցիստ աշուտափայլ գերդաստանը անցեալ շաբթու խիստ ցաւալի կորուստ մի ըրաւ :

Մեծարգոյ Գրիգոր Արցո եփէտիին սիրելի որդեակը Զակոբ աղան, որ 16 տարեկան էր և լինորհօք ազնուութեամբ, «Արեւմբերի 30ին գիշերը առ Լստուած փոխեցաւ զկնի երկար հիւանդութեան մի, խորին տրտմութեան և անմիթմար ցաւոց մէջ ձգելով իւր գորովադուծ հայրը ու մեծ մայրը, և իւր բոլոր ազդականները :

Հանգուցելոյն յուղարկուածութեան տխուր հանդէսը ունեւեալ օրը կատարուեցաւ փառաւոր կերպիւ և ուղեկցութեամբ բազմաթիւ ազգականաց, բարեկամաց և ծանօթից, ու մարմինը ամփոփեցաւ սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցւոյն գերեզմանատունը :

Բոլանդակ աշխարհի երեսին կղած սահմանադրական կառավարութեանց մէջ քայքայածակ ոյժը մեծագոյն մասի ձեռքումն է . բայց գիտելի է, որ սահմանադրութեանց մէջ մի այսպիսի իրաւունք մեծագոյն մասի ձեռքումն է, մի անփախչելի շար և ոչ դրական բարի . ենթադրութեանց, թէ մեծագոյն մասն աւելի շուտով կարող է լինելամ լողը ընկերութեան կամքի յայտարարը, քան թէ փորձադոյն մասը : Բայց պիտոյ չէ մոռանալ, որ բազմութիւնը Սահմանադրութեան տուած իրաւունքով յառաջ մղելով իւր կամքը, շատ անգամ ձնուով փորձադոյն մասին ոչ միայն կամքը, այլ երբեմն և իրաւունքը :

Ազգային Սահմանադրութեան մէջ հիմնական կանոնն է մեծագոյն մասը, բայց փորձադոյն մասը կամ թերեւս ըրկ մի երեսփոխան, ըրկ մի անգամ այս կամ այն ժողովի, ունի իրաւունք, հրապարակ հանել իւր դատողութիւնը ընդդէմ մեծագոյն մասի արած սնորհնութեան, թէ՞ ոչ :

Խնդիրը այն տեղ չէ, թէ ո՞ր կողմումն է ճշմարտութիւնը, այլ թէ այդ միայնակ երեսփոխանը կարող է հասարակութեան դատաստանին ներկայացնել իւր կարծիքը և մեծագոյն մասին վճիռը, թէ՞ ոչ :

Եթէ բացասաբար պիտի պատասխանեն այս հարցմունքին, ապա ուրեմն թող հրատարակեն, թէ արդի Սահմանադրութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մեծամասնութիւնը . իսկ եթէ գոնէ անաշուկ պիտի խոստովանին, թէ կայ այդ ազատութիւնը, այն ժամանակ երկրորդ խնդիրն ենք յառաջ բերում : Մի երեսփոխան, կամ մի անգամ ժողովից դուրս, իւր անձնական կարծիքի վերաբերութեամբ, ո՞ր իրաւունքով աւելի արտօնութիւն ստի . քան թէ անգամ և երեսփոխան չեղողը . եթէ մեծագոյն մասը մերժելով ներա կարծիքը, իւր կամքն է յառաջ տարել մի որոշեալ խնդրի մէջ, այդ խնդրի վերաբերութեամբ յայտարարուած փորձադոյն մասը կամ մի անգամ ինչ բանով աւելի է քան թէ երեսփոխան կամ անգամ չեղողը : Յայտնի է թէ համարին ազգ բաղկացնող իւրաքանչիւր անձը հաւատար իրաւունք ունի ազգային խնդիրներ մէջ, յայտնի է, թէ մեծագոյն մասի ձեռքով մի խնդիր լուծուելուց յետոյ, փորձադոյն մասը նոյն խնդրի վերաբերութեամբ բնաւ աւելի ոյժ չունի, քան թէ անգամ չեղողը . արդ եթէ նա իրաւունք ունի այն խնդրի վերայ խօսել (ինչպէս և պիտի ունենայ), օրադրասիւսը ո՞ր օրէնքով գրվում է հասարակաց ազգի ունեցած իրաւունքից :

Կոստանդնուպոլսոյ խոսքիւղի քանդիչ գերապատիւ տէր Արեւիկայի եպիսկոպոսը, որ ազգային կեդրոնական Վարչութեան սնորհնութեամբ իսողարարական յատուկ պաշտօնիւ մը Գահիրէ յուղարկուած էր : անցեալ ամսոյ 28ին հասաւ Իզմիր Լիւիպտոսէն վերադառնալով, և հետեւեալ օրը շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը Կոստանդնուպոլսու երթալու :

Արեւմբ թէ յիշեալ բանիւրուն հոգեւոր հովիւը յաջողութեամբ ՚ի գործ գրբր է իւր փափուկ և միանգամայն դժուար պաշտօնը . այսինքն Գահիրէի Հայ ժողովրդեան մէկ մասին և Լիւիպտոսի առաջնորդական փոխանորդ գերապատիւ տէր Միլտիէ սրբազան արքեպիսկոպոսին մէջ պատահած ցաւալի դժտութիւնները և դժգոհութիւնները հանդարտեցուցեր և իւր ազգասիրական ազգու յորդորանքը հաշտութիւնը և բարեկարգութիւնը վերահաստատել է ողորմութեամբն Լստուածը :

Բարձրագատիւ փոխարքայն, որուն տէր Միլտիէ սրբազան արքեպիսկոպոսին վերայ ունեցած համակրական քարձը խնամքը և համարումը յայտնի է ամենուրեք, մարդասիրական յարգանք ընդունել է քեզ քարապատի : Արեւիկայի եպիսկոպոսը, և իւր հայասեր վեհաձեռն զթութեամբը և իւր հօր իշխանութեամբը թծապէս նպատակաւորեց եղբր և Լստուածահաճոյ այս հաշտութեան և խաղաղութեան վերահաստատելուն Գահիրէի Հայ ժողովրդեան մէջ : Միւրեւն է մեզ հաւատալ, թէ Լիւիպտոսի առաջնորդական փոխանորդ գերապատիւ տէր Միլտիէ արքեպիսկոպոսին բարեխնամ ջանիքը և նոր ստացած փորձառութեամբը, նմանապէս Գահիրէի ժողովրդեան բարեւէր ու ազգասիրական ընթացքով յիշեալ խաղաղութիւնը տեղական պիտի ըլլայ յողուտ և ՚ի յաւաջողութիւնը Լիւիպտի :

Աւելորդ կը համարուի յիշել այստեղ թէ Օմիւրնացի վեհաձեռն Վուպար փաշային ազգասիրական բարձր ազդեցութեան շնորհիւն է, որ այս ամենացանկալի խաղաղութիւնը շուտով ձեռք բերուեցաւ ՚ի ցնծութիւն և ՚ի միթմարութիւն սրտի ճշմարիտ ազգասիրաց : Բարեւէր հասարակութիւնը այս ամեն բերկրալի լուրերը իմանալով, շուտով պիտի հասկընայ : Թէ Վ. Պոլսոյ Վարապայի Հավատիս լրագրոյն ժամանակէ մը ՚ի վեր Լիւիպտոսի ազգային գործոց վրայօք հրատարակած զրգոխ և անհիմն յողուածները ինչ արժէք ունին և ինչ ողբով գրուած են . . . :

Ճաղոյն մասը մերժելով ներա կարծիքը, իւր կամքն է յառաջ տարել մի որոշեալ խնդրի մէջ, այդ խնդրի վերաբերութեամբ յայտարարուած փորձադոյն մասը կամ մի անգամ ինչ բանով աւելի է քան թէ երեսփոխան կամ անգամ չեղողը : Յայտնի է թէ համարին ազգ բաղկացնող իւրաքանչիւր անձը հաւատար իրաւունք ունի ազգային խնդիրներ մէջ, յայտնի է, թէ մեծագոյն մասի ձեռքով մի խնդիր լուծուելուց յետոյ, փորձադոյն մասը նոյն խնդրի վերաբերութեամբ բնաւ աւելի ոյժ չունի, քան թէ անգամ չեղողը . արդ եթէ նա իրաւունք ունի այն խնդրի վերայ խօսել (ինչպէս և պիտի ունենայ), օրադրասիւսը ո՞ր օրէնքով գրվում է հասարակաց ազգի ունեցած իրաւունքից :

Ազգային վարչութիւնը փակել կամ լուծ օրադրանքի բերանը, կառավարութիւնը տակ է ձգում իւր անձը հասարակաց ազգի դատաստանի առաջ . պատճառ, ով որ ընտրութիւն է գործ դնում, նա երկիւղ ունի . իսկ որ վստահում է, նա մարտը չէ, նա լուծելոյն խոստովանում է իւր դատաստանի անսրբութիւնը, որ ամեն օրադրական խօսքից ազգու է և ժողովրդին զգալի : Մեղ թուում է, թէ այսքանս պարտական է ին գիտեալ նորս, որ ձեռք են ձգում ազգային զեկը կառավարելու : Ինչ որ վերաբերվում է անձնական պատուի չքիպչելու մասին, ևս առաւել անտեղի է, եթէ քաղաքական ժողովը պահանջուած ձեռագիր : Այն մարդը միայն կարող է բողոքել, որոյ պատիւը վշտացրել և արատաւորել է ին յանիւրի, բայց ոչ մի դատաստանատուր կամ ատեան առանց բողոքի դատ սկսելու իրաւունք չունի :

(Մնացորդը յաջորդ քոնով) :

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇՏԵՆ ԱԶԳԱՍԻԱԿԱՆ ՄԵԿ ՄԵՉ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հանգուցեալ Հահնգարեանց տէր Կարապետ վարդապետին կտակը, զոր լրագրոյս 762 թուոյն մէջ հրատարակած եմք, յայտնի է մեր ընթերցողաց :

«Այն կտակաւ յիշեալ ազգասէր վարդապետը իւրեն կտակակատար կարգած է զվսեմափայլ Կրուպար փաշան՝ աղաչելով զնա որ իւր ամեն ստացածաճքը վաճառէ և առնելիքները ժողովել տայ, որոց գումարը 1000 լիւա սթերլինի կարծեմ թէ կը հասնի, կըրէ հանգուցեալը, և կը շարունակէ այսպէս : «Այս գումարը կը ինքրեմ այնչափ ատեն շահով բանեցնէ, մինչև որ 4000 զինէի (այսինքն անգղիական լիւայի) գումար ըլլայ : Այս գումարը լինի հաստատուն եկամտի դնելով՝ անոր տարեկան եկամտաժող 10 աշակերտի համար իմ անուամբ մէկ զիշերթիկ գարոց բանալ տայ Արիկիայի կողմին ուր որ ինքն պատշաճ տեսնէ . վերատեսչի, դասատուաց և այլ սնորհնութիւններն իւր գերդաստանին մէջ պահելով, որով Աստուծոյ օրհնութեանն, ազգի երախտագիտութեանն և իմ գոհունակութեանս արժանի ըլլայ՝ ինքն իւր ընտանիքն և բոլոր ազգատոհմ յորդոց օրգիս» :

Վսեմափայլ Կրուպար փաշան, որուն աշուտական վեհ զգացմունքը յայտնի է ամենուրեք, շարասելով հանգուցեալ կտակակարին 1000 լիւա սթերլինաց ձեռք բերուելուն որպէսզի ժամանակ չանցնի, նմանապէս մտածելով որ շատ տարիներու կարօտ է որպէսզի յիշեալ 1000 լիւան իւր տոկոսովը 4000 լիւա ըլլայ, փութացաւ ազգասիրական շնաշխարհիկ վեհ հանձնութեամբ մը՝ իւր քսակէն 4000 անգղիական լիւա յուղարկել ՚ի Վ. Պոլսու առ վսեմաշուք Լորամեան Գէորգ-Պէյ աներն իւր, որպէսզի անմիջապէս շահու դնելով՝ անոր տոկոսը տարուէ տարի գերապատիւ տէր Արեւիկայի եպիսկոպոսին տայ :

Վսեմափայլ Կրուպար փաշան յիշեալ երիտասալիկ եպիսկոպոսին ուսումնասիրական աշխոյժ եռանդին և խոհեմութեանը վստահանալով՝ անոր հոգատարութեանը յանձնեց որպէսզի հանգուցեալ Հահնգարեանց վարդապետին փափաքը շուտով ՚ի գործ դնէ, և առայժմ խոսքիւղի մէջ զիշերթիկ գարոց մի բանալով, անոր մէջ 10 վարդապետացու կամ վահահանայացու աշակերտ կըրթել տայ օրինաւոր դաստիարակութեամբ :

Վսեմափայլ փաշային հայրենասիրական այս մեծ բարեբարութիւնը, որ ըստ ինքեան զովելի և պանծալի է, մեր տկար գրչին ներբողունքուն կարօտ չէ ամենեւին . բայց իբրև թարգման Հայ ժողովրդեան ողջամիտ մասին զգացմանցը, Լորարատեան Արշալոյսը պարտ անձին կը համարի ազգային խորին երախտագիտութեան հաւաստիքը ամենախոնարհաբար մատուցանել Վ. Վսեմութեան :

Քաշայոյս եմք թէ գերապատիւ տէր Արեւիկայի եպիսկոպոսը իւր սովորական լրջութեամբը և իւր խոհեմ ընթացքովը, յաջողութեամբ և փութով յառաջ պիտի տանի այս ազգագուտ մեծ գործը, որով ոչ միայն պիտի արդարացնէ զվստահութիւնը զոր Կրուպար փաշան ունեցաւ իւր վերայ, այլ և բոլոր ազգին գովութեանը և շնորհակալութեանը արժանի պիտի ըլլայ :

Կոստանդնուպոլսոյ ազգային Բաղաքական ժողովոյն անդամոց ցուցակը լրագրոյս՝ միջոցաւ արդէն հրատարակած եմք . այժմ կը լսեմք թէ անոնցմէ վեց հոգին իրենց հրատարականը տուած են, որոնք հետեւեալներն են

- Մեծարգոյ տեաքը,
- Վորատունիկան Միմօն էֆէնտի,
- Մուսնեան Յօհաննէս
- Տամատեան Յակոբ
- Ղարաբեկեան Մարգիս
- Թորոսեան Գրիգոր
- Փրէնկեան Միլտիէ

Հարկաւոր է, կարծեմք, փութով հոգ տանել այս հրատարակ վեց անդամոց տեղ ուրիշները ընտրել, որպէսզի Բաղաքական ժողովը մեծ գոհարութիւն չունենայ մեծագոյն մաս ձեռք բերելու որպէսզի կարող ըլլայ օրինաւոր նիստ ընել :

Յայտնի է որ Բաղաքական ժողովը իւր մէջէն 6 հոգիէ բաղկացեալ Յանձնաժողով մի կազմած է :

որպէսզի շարժվել երկու անգամ նիստ ընելով, որոշուելու ազգային խնդիրները քննել, պարզէ պատրաստէ և յատուկ յայտագրութեամբ մի Քաղաքական ժողովոյն որոշմանը ներկայացնել ։ Այս նշանակաւ ղովել, որուն անդամները հետեւեալներն են, կըլինեմք թէ գործունէութեամբ և փութով յառաջ կըլանի իւր պաշտօնը ։

Մեծարգոյ տեարք ։

- Բէիզեան Մկրտիչ-Պէյ
- Տատեան Առաքել Ախակ էֆէնտի
- Չարազլեան Յակոբ էֆէնտի
- Խազուրեան Յոսէֆէնտի
- Նէվրուզեան Յովակիմ
- Տորթոր Մողեան

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 8 ԴԵՍԵՄԲԵՐ

Բարձրագոյն Գուռը զբաղեցաւ անշարժ ստացուածոց վերայ եղած տուրքը կարգի դնել բոլոր խորհրդատանի մէջ ։ Ինչպէսեւ քանի մը կերպ կարողացուցանանք վրայոք խօսք կըլլայ, բայց ամենէն հաւանականը և ընդունելի եղածը հետեւեալն է ։

1. Մեծ տուները, խաները, խանութները ու մարտնչները, որոնք վարձու կըտրուին, տարեկան վարձուց վերայ հարուրին 7 տուրք պիտի առնուի ։
2. Այն անշարժ ստացուածքները, ուր իրենց տէրերը կըբնակին կամ իրենք կըդրձածեն՝ զանոնք արդիւնաւորելու համար, ենթագրեալ տարեկան վարձուց վերայ հարուրին 2 տուրք պիտի վճարեն ։
3. Տարին 1000 դուրուշէն աւելի վարձք չբերող տուները, ուր իրենց տէրերը կըբնակին, ամենէն տուրք պիտի վճարեն ։
4. Այս երրորդ կարգի տուները ուր թէպէտեւ իրենց տէրերը կըբնակին, եթէ իրենց սան մէկ մասը վարձու տուած ըլլան, յայնմամբ հարուրին 7 տուրքը լման պիտի վճարեն ։

Մզիկները, եկեղեցիները, սինակուանները, գրատունները, հիւանդանոցները, դպրոցները և հասարակաց օգտի վերաբերեալ ուրիշ շէնքերը ազատ պիտի ըլլան որ և է տուրքէ ։

Յունաստանի Գեորգ առաջին թագաւորին կողմանէ անցեալները փրկելի կարգին զանազան աստիճանի շքանշաններ յուզարկուեցան Բարձր Գրան գործակալաց ։ Այս շքանշան ընդունուող մէջ կըլինուին մեծարգոյ տեարք Համամ Խան Մարգիս էֆէնտին, Հինքերարպէյէնեան Սողումն էֆէնտին և Օտեան խաչիկ էֆէնտին ։

Այստեղեկան հրովարտուող Կամալիտի գայմադամութեան պաշտօնը Լյութեմ փաշային յանձնուեցաւ որ Պէրուսի գայմադամ էր, և Պէրուսի գայմադամութիւնը Վեամիլ փաշային յանձնուեցաւ որ նոյն պաշտօնով Կամալիտս կընստէր ։

Այստեղեկան կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ Մալիսի պատուոյ աստիճանը շնորհել Ահմետեան հայկազուն Օղսէն էֆէնտինին, որ հաճեցրէնի քաջ վարձակետ մըն է ։

Արմաշու վանուց միտարաններէն գերազա, տէր Աշիբեմ վարդապետը, որ Նիկոմիդիոյ վիճակին առաջնորդական փոխանորդ է, յիշեալ վանուց վանահայր ընտրուեցաւ Իմրաբանութենէ նոյն վանուց, գաղանի քուէարկութեամբ ինչպէս որ կըպահանջէ ազգային Սահմանագրութիւնը ։

Իստանբուլի նորահաստատ նահանգին ընդհանուր կառավարելի վսեմափայլ Միտհաթ փաշան՝ ընդերութեամբ մեծարգոյ Օտեան Կրիկոր էֆէնտինին որուն յանձնուած է նոյն նահանգին արտաքին գործոց տեսչութիւնը, անցեալ շարժու հասաւ Պոլիս ։

Ստանբուլի նահանգի գուռը բանտարկուած Լափրեմ վարդապետը, որուն վրայոք Արշալուսոյ նախնիաց թուոյն մէջ յիշատակութիւն նշած է, ամենապատիւ մեր սրբազան Պատրիարքին խնդրոյն համեմատ բանտան հանուելով պատրիարքարանը յուզարկուեցաւ ։

Օգոստոսիան Սուլթանին թիկնապետներէն Շէֆիլ փաշան անցեալ շարժու Լոյկպոսս գնաց յատուկ պաշտօնի մը ։

Բորէնհակի մէջ հրատարակուած լրագիրները Հէլլասոյի այժմեան ձախորդ կացութեանը վրայոք խորհրդածութիւններ ընելով կըլայեւլուն, թէ փրկելու ըլլալ որ Գեորգ Թագաւորը յիշեալ երկրէն մեկնի քիչ ժամանակուան մէջ ։

Ք Ա Ն Ա Պ Ա Ն Ե Ա Ի Ք Ի Ք

Զմիռնիա, 11 Դեկտեմբեր ։

Ուսումնասիրական հզոր ընկերութիւն մի կազմուելու վերայ է Իզմիրի մէջ, բաղկացեալ քաղաքիս Հայ երեւելիներէն և ուսումնականներէն ։ Այս ընկերութեան նշանակութիւնը տարր Մեծարգեան վարձարանին և սրբոց Հափսիմիանց զարատան տեսչութիւնը իւր վերայ առնուելու խոստանալով անխնայ ջանք անխնայ աննպաստութեամբ իր կարգութեամբ և յառաջադիմութեամբ վերայ ։ Սակայն ազգային Քաղաքական ժողովին պիտի սրահանջէ, կըսեն, որ նոյն վարձարանաց համար մինչև ցայսօր տարին ո՞րչափ դրամ ձախք որ կըլլար, նոյն եկամտաբերող ազգային կառուածները իրեն յանձնէ, որպէսզի ինքը հոգ տանի զանոնք վարձու տուլ և ստակը աւանուել թէ սոս վարձարանաց ամեն կերպ յառաջադիմութեամբ համար հարկ ըլլայ յիշեալ դրամարէն աւելի ձախք ընելու ընկերութիւնը կըխոստանայ ճարել զայն իւր անդամոց մէջէն կամ ուրիշ որ և է կերպիւր, առնուց ծանրութիւն մի տարու ազգային նստուելին ։

Արագոյն նախընտրեալ թուոյն մէջ, քաղաքիս Էլվանիկի յիշուցի կողմէն Յունաց վարձարանին վրայ յօր խօսելով՝ ազգային վարձարանը զորոցմով սխալմամբ, որ այնպէս է ։ այլ արու տղայոց համար հաստատուած ուսումնարան մըն է ։

Այլ վարձարան մը ։ Չ ամառնալով կըզրին մեզ ։ «Ի պատճառս նրաչտայ տարոյն» որից և այլ արմուրք ապագանեալ, որքեք ուրքեք Ի վերին Հնդկաստան ստուգելու և թանկութիւն լսի և այսոր խի՞ օրոքսօրէ յաւելուն արժէք պարէնից ո՞չ միայն անոնց՝ այլ և անանոց, յարդ, խոտ, դարի և այլն ։ Տեր զերծ Ի սովու պահանջէ գորարածս իւր ։ որչափ ամառնին տաղանային արդէն՝ այլևայլ պատահարօք աշխարհիս մեղաց ։

Օգոստոսիան Սուլթանը համեմատ Մեծիտի կարգին շնորհով աստիճանի շքանշանը շնորհեալ քաղաքիս վսեմազուր գրատու Պէրուսի (միջլու), և սանտեան կոյսերա կան զրատանոցին տեսուչ մօսի Պ. Լափրեմիին ։

Նարոյնի կոյսեր հրատանադրուող որ Ի 17-29 Կոյսերի, Պատուոյ Էլվանի կոյսերական կարգին պաշտօնատար (սիխիկ) տնտեսուցաւ մօսի Չափի տօրթորը, որ Գաղղիոյ ծովային զորութեանց զինուոր ղեկիչն է և միանգամայն Իզմիրի ստուգութեան պաշտօնատան անդամ է յիշեալ տնտեսութեան կողմանէ ։

Մտերիս նոր Գրատանոց (պանքա) մի հաստատուեցաւ Ի Լոստոն Պաւսի զը թիլիսի անուամբ, որուն զըրազուրուն է մէկ միլիոն փոս սիլիլին՝ բաղկացեալ Ի 20,000 բաժնից, իւրաքանչիւր բաժինը 30 լիւս ։ Այս զըրամանոցը կըխոստանայ օղտակար ըլլալ վստաստանաց ամեն կերպիւր և ինքը ձեռնամուրի պիտի չըլլայ, կըսէ, առեւտրական գործոց ։

Մօսի Տ. Ա. Վեպիլին յիշեալ զրատանոցին երեսպոխան կարգուած է Կ. Պօլոյ մէջ, իսկ Իզմիրի մէջ տակաւին կոյսանի շէ Թէ Կիլ պիտի ընտրուի փոխանորդ այս զրամական հաստատութեանը ։

Իզմիրէն Ղասապա կըբնալու Երիվանուցին, որ այժմ մինչև Մանիսա կըբնալու, ամառս Կէն կըբնալու շարժի օրը պիտի սկսի մինչև Ղասապա կըթալու ։

Շ Ա Ե Ի Տ Ր Ե Վ Ը Ն

Շարժուս առջի օրերը բամբակները շատ ուզուեցան և Բրքաղաքի նոր բամբակը մինչև 985ի և Պօպուճան մինչև 1035 դուրուշի վաճառեցաւ կենդանարը ։ Պակայն երկու օրէ Ի վեր թէպէտեւ Եւրոպայէն հասած լուրերը քիչ մը թուլ են, այսու ամենայնիւ գնոյ առնօղնը պակաս չեն ։ բայց կուղին առնուել 970ի Բրքաղաքը և 1020ի Պօպուճան ։

Այս շարժու ընդամենայն 1100 հակ վաճառեցաւ 860էն 1035ի ըստ տեսակին ։ Մեր վաճառանոցին մէջ այժմ 2500 հակի չափ պատրաստ բամբակ կայ ։ Արիտանի գինը բարձրացաւ և 100 կողովի չափ ձախուեցաւ 114էն մինչև 117ի չէֆին ։ Ըստ երեւմանց՝ այս գինը տակաւին պիտի բարձրանայ ։

Փաւամուրը քիչ մը թուլ է ։ այսու ամենայնիւ 4300 կենդանար զանազան տեսակ պարանք վաճառեցաւ 98էն մինչև 107 դուրուշի կենդանարը ։

Սուսամը ըստ տեսակին 52-60 դուրուշի կըծախուի քիլէն՝ տեղական սպառման համար ։ Յորենին գինը հաստատուն կըլինան ։ Ղէհրին զերաւաճառ է 13 1/2էն մինչև 17 դուրուշի օխան ։

Ծ Ա Ն Ո Ւ Յ Ո Ւ Մ

Ա Պ Ս Ա Ն Ո Վ Ո Ւ Թ Ի Ն Ը Ր Ե Ն Է

Magdeburger Feuerversicherungs-Gesellschaft

Իրուսիոյ կառավարութեան հրամանաւ հաստատուած Գրամագլուի 5,000,000 թալէն ։

Իզմիրի մէջ այս բնկերութեան գործակալներն են ԵՆԻՆԲԷՆՍՈՒԷ ԵՒ ՉԻՄԵՐ

Գ Ե Ղ Ա Ն Կ Տ Ե Ր Հ Ո Ւ Լ Ո Ւ Թ Ի Ն

Մարգիս ըլլալին գրութեան (սիլիլ) շատ յոգնած ըլլալն անսկզբի անտ մըն է և քիչերուն ամենաբարձր շարժուած կամ գրութեան թիւը վատուել է յոժ ։ Կանգնել ուր գտնուել է անօր դեղք ։ Մեակ գեղը այս է ։ քիչ խմ գինի, գարեջուր, և ոգեւեղ ըմպելիք ։ և աւելի ազէկ կըլլայ որ բոլորովն հեռանաւ անոնցմէ, և ամենին շիտա աննապէս խաչվէ մի խմբ, և անօր սեղ թեթեւ թէյով (չա) գոճ եղիր ։ Կարելի եղածին չափ մասքեր օր 30է, ամեն գիշեր զո՞ գեղահատեբեւ երկր կամ շոր հատ կըլլէ ։ շատ միս կեր և համեմարէ (սալթ) հեւի կեցեր ։ Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշգրութեամբ Ի գործ դնելու ըլլայ և միտք չուտով պիտի հանդուարանայ, մարմնի առողջ պիտի ըլլայ և պիտի մտնաս ինչ ըզաց շարժուել ունեցար ։

Ե Ն Կ Ա Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ն Ե Լ Ե Ի Կ Ա Ր Ե Ն Յ

Այս գործարանաց փրաքերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ Ի թէ կողմերը չափէն աւելի ըլլալն կըլլան կամ բաւական չեն ըլլալն ։ Ի՞նչ բար կամ առցը և ինչպէս կըլլան կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մասը ։ Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է շուրտէի գեղահատեբեւ անուլ տակաւ հրահանգաց համեմատ և անօր սեղանի ղը ղը կըլինանք վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը ։ Այս գարեմը անփոքան օգու թիւն մի պիտի մատուցուի, այնինչ ուրիշ գեղերը գոր սեղը գործածուած պիտի ըլլան ։

Ս Ս Մ Ա Ր Ե Ս Ի Ե Լ Ե Ի Ո Ւ Թ Ի Ն

Մրէն է գեղ մի շիրմար ստանալու գորութիւնը նորագել և ղըլլելուն ղըլլն շուտով ինչպէս այս գեղահատեբեւ ։ որոնք անբարեխաւսութեան կամ վատթար կեանքուր պատճառաւ բոլոր թրկութեան ժամը կը վանեն և կը հասնին Ի չեարք (էֆէնտի) ։ որոնք գործողութիւնը կը կարգադրեն ։ քիչերու ստակ ձգանս (էֆէնտի) ղեպերու մէջ պանդելի ներգործութիւն մի ուրի և ինչգի ու ստանալու ամեն անկարգութիւնները պիտի կը ղըլլէ ։

Բ Ո Ր Բ Ե Բ Ո Ւ Մ Ի Թ Ա Բ Ե Ն Ե Լ Ե Ի Ն (Դ Ե Ն Է Դ) Հ Ա Ջ Ե Ի Հ Ա Ր Ի Ո Ւ Թ Ի Ն

Շնչատեկան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն անտեւն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է ։ Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կրնան միշտ կարգադրուել ։ Շուրտէի հարկակար գեղահատեբեւ միջոցաւ ։ Մտեր շուտով կը գարեմեն հասնին որ և է առժամանակայ անպարտեմիւնը, կը թեթեւ թեթեւ շնչառութեան և կարողութիւն կուտան շնչառուցի ու թորերուն գերութեամբ ու կանոնաւորապէս գործելու ։ Այս գեղահատեբեւ իրենց մարտազանց գործութեանը կը սրբեն արիւնը ամեն ազնեղութիւններէ, և այս և գեղահատեբեւ կը գործանեն գործութիւնը (սիլիլ) ընդգեղ մի բարեկան արտի, շնչառութեան թիւն, և ուրիշ թորային տեսչութեանց ։

Տ Ա Ր Ա Ր Ե Ն Ե Լ Մ Ե Լ Ե Ի Կ Ա Ր Ե Ն Ե Լ Ե Ի Ն Ո Ւ Թ Ի Ն

Տարութեան, թուրութեան և ըզացութեան ղեպերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ գերբնական չափազանցութեան յասարակեալ են, այս գեղահատեբեւ այլայլել և նորագին ներգործութիւնը մեծապէս արտակար է ։ բանի մարտողութիւնը կը վերահաստատուի, մարտողն ամեն հիւանդութեանը կը կանոնաւորէ, ըզայն գործութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարգարէ և վերջապէս ստողութիւնը ձեւք կը բերէ ։

Շուրտէի գեղահատեբեւ ամենէն օգտակար գեղերն են հետեւեալ հիւանդութեանց համար ։

- Շնչառութեան թիւն, Յոջացաւութիւն, Թորացաւութիւն,
- Մախային անար, Տեսաւստութիւն, Յարց որովայնի,
- Խիլի (սալթ), Չըզողութիւն, Միգրացիութիւն,
- Հարբուցի, Մեծարտողութիւն, Իորբորուսն,
- Օրիւրական արտ, Կրակըն, Խաթր ընդերաց,
- Թմալ (սիլիլ), Իարախիւն սրտի, Անկանոնութիւնը կախայլ պարանոցի,
- Քար կամ խիճ միգրանց,
- Վերտուութիւն, նոցի, Մորթային հիւանդութիւն,
- Վերորհիւանդութիւնը Գլխացաւութիւն, Թիւնք,
- Փորացաւ ։

Այս գեղահատեբեւ, որ կը շիտալն շուրտէի ղըլլելն աննախան վերտեսչութեամբ, կը վաճախ իւր գործարանը Ի Լոնտոն, Սթրէտ կուրուսթ թիւ 244, Ի գին 1 և 1/2 ղըլլելու, 2 3/4 և 4 1/2 ղըլլելու տակ, ըստ մեծութեան տիպի ։

Գիտել արժան է որ տակաւ հրահանգներ կան ամեն լեզուով, մորթում մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տակին ղ Ի տեղեկութեան հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ ։

Խմբագիր—տէր լրագրոյն ։ Գլխաւ Գ. Պալարալըն ։